

“Собор душі Олеся Гончара”

*до 100-річчя від дня народження
Олеся Гончара
українського письменника, громадського діяча
(1918-1995)*

*“ Собори душ своїх бережіть, друзі...
Собори душ!..”*

Олесь Гончар

*Підготувала: Стороженко Галина Василівна
зав. сектору бібліотеки ВНМУ ім. М. І. Пирогова*

*Батьки Олеся Гончара:
Терентій Сидорович,
Тетяна Гаврилівна Біличенки
та сестра Олександра*

Олесь (Олександр) Терентійович Гончар (Біличенко) народився 3 квітня 1918 року у родині Терентія Сидоровича та Тетяни Гаврилівни Біличенків. Батько перед війною працював у приміському колгоспі (де й загинув від німецької авіабомби), мати – на заводі металевих виробів.

Бабуся Прісина та мама Олеся

Після смерті матері, хлопчику було лише три роки, його забрали на виховання дід та бабуся в слободу Суху Полтавської області. Бабуся Пріся, світлий янгол Олесевого дитинства, його перша Берегиня. “Бабуся – найрідніша людина, що була для мене, як образ самого народу“, – писав про неї письменник. Вона замінила майбутньому письменникові матір.

Олександр Біличенко 1927 року при вступі до школи був записаний як Олесь Гончар (дівоче прізвище матері; ім'я Олесь з'явилося, бо в класі вже був інший Сашко, тому, щоб розрізняти учнів, хлопця записали як Олесь). Також хлопцю було виписано в сільській раді свідоцтво про народження, згідно з яким він начебто народився в Сухій. Відтоді все життя Олесь Гончар вказував у автобіографіях, анкетах і відомостях для довідників як своє місце народження саме село Суху.

Вже в наш час вдова Олесь Гончара Валентина розповіла про це, а також про справжнє місце народження. Як підтвердження було знайдено запис у метричній книзі Покровської церкви Ломівки про те, що письменник народився саме у Ломівці.

*Хата Олесь Гончара
в селі Суха Полтавської області*

Після закінчення школи Олесь навчався в технікумі журналістики, працював у районній (на Полтавщині), та обласній комсомольській газеті в Харкові і дедалі впевненіше пробував свої творчі сили як письменник. Ранні оповідання й повісті **“Черешні цвітуть”**, **“Іван Мостовий”** та інші присвятив людям, яких добре знав, з якими не раз стрічався в житті.

У 1938 році вступив на філологічний факультет Харківського державного університету. Пізніше письменник згадував: **“Коли я переступив поріг університету, у всьому місті, гадаю не було людини, щасливішої за мене, здійснилася заповітна мрія: з радісним завмиранням серця ступив я в цей сонячний храм науки...”**.

Студентське фото. 1946 рік

Меморіальна дошка в честь Олеся Гончара встановлена на будинку бібліотеки Харківського національного університету

Харківський національний університет
ім. В. Н. Каразіна

Олесь Гончар прийшов в літературу як поет

АТАКА

Скрегоче залізом округа,
Смертю повітря фурчить.
Я знаю той ступінь напруги,
Коли вже ніщо не страшить.
Святе божевілля атаки
В тобі поглинає все.
Через яри та байраки
Незнавана сила несе.
Немає ні рідних, ні любих,
Немає ні жалю, ні тривог.
Байдужим стаєш до згуби,
Могутнім стаєш, як бог.
1942

ВІХОЛА

Нагадала мені віхола,
Що окоп мій заміта,
Як ти в госпіталь приїхала,
Вся від сонця золота.
Вся в цвіту пружкої зрілості,
Смаглощюка і туга,
Від дівочої невмілості
Іще більше дорога.
Чи й тобі оця хурделиця
Хоч що-небудь нагада?
... Сніг сухий степами стелиться
І окоп мій заміта.
1943

НАД БУТОМ

Сядем тут відпочинемо, друже,
Розіславши на камінь шинель.
Ой широко розлився ти, Буже,
Ой далеко плисти до тих скель!
Кожен раз, як кисет добуваю,
Що її вишивала рука,
Пригадаю, усе пригадаю,
Поруч мене вона виника.
Біла шия в разках намиста.
Наче шовк, шелестять слова.
Де ти, зірко моя промениста,
Українко моя степова?
Зберігай, бережи свої чари,
Хай міцніють щодень, як вино.
... Багряніє на заході хмара,
Як високе моє знамено.
1944

У 1936 році, коли почалася громадянська війна в Іспанії, Гончар гаряче мріяв потрапити в гущу тих подій. Цьому бажанню тоді не судилося збутися, але у червні 1941 року він разом з студентами Харківського університету пішов добровольцем на фронт. Про долю свого батальйону письменник написав у романі **“Людина і зброя”**, за який був нагороджений Державною премією УРСР імені Тараса Шевченка (1962).

Навіть у воєнний час Олесь Гончар не розлучався з олівцем та блокнотом. Вірші, що народжувалися в перервах між боями, сам письменник назве згодом **“конспектами почуттів”**, **“поетичними чернетками для майбутніх творів”**.

За трилогію **“Прапороносці”** О. Гончару була присуджена Сталінська премія другого ступеня в 1948 та 1949 роках.

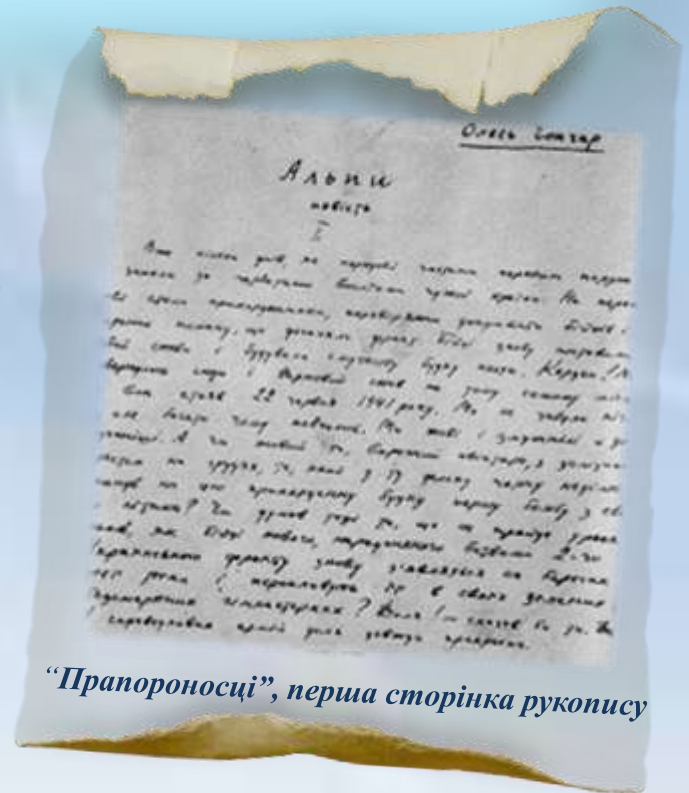
У фонді бібліотеки

У2

Г 65

Гончар Олесь. Людина і зброя ; Циклон : романи / О. Т. Гончар. – К. : Дніпро, 1974. – 605 с.

Гончар О. Т. Прапороносці : трилогія / О. Т. Гончар. – Київ : Дніпро, 1977. – 380 с.

“Прапороносці”, перша сторінка рукопису

У 1968 році після публікації роману “**Собор**” Олесь Гончар зазнав цькування з боку радянської влади. Григій Тютюнник один із перших підтримав роман Гончара “**Собор**”
Протягом 20 років “**Собор**” не друкували, називаючи книгу творчою невдачею О. Гончара.

*«Орлиний, соколиний
роман Ви написали,
роман-набат! О, як
засиглить, ота наша
ретроградна гнидь,
упізнавши сама себе; яке
невдоволення Вам
висловлять...»*

Григій Тютюнник

У фонді бібліотеки

У2

Г 65

Гончар О. Т. Собор : роман / О. Т. Гончар. – Київ, 1989. – 270 с.

Гончар О. Т. Собор : роман / О. Т. Гончар. – Київ, 1968. – 239 с.

Гончар О. Т. Собор : роман : авториз. пер. с укр. / О. Т. Гончар. – Москва, 1988. – 270 с.

Жінки-берегині Олеся Гончара

В житті письменника було чотири жінки-берегині: мама, Тетяна Гаврилівна Гончар – Біличенко, бабуся Прісина, сестра Шура та дружина. Мама, бо подарувала йому життя. Бабуся Прісина – світлий янгол Олесевого дитинства, казками, народними піснями, молитвою, любов'ю замінила Олесеві матір. Лагідна і безкорислива сестра, бо лікувала не тільки Олеся, а й всіх молитвою і словом. Дружина, Валентина Данилівна – мужня жінка, вона ніколи не скигдила, ніколи не жаліла себе, була сильною особистістю, за що й припала до серця юного письменника.

«Тоу в атаку. Навколо мене хлопці, немов сноти, надають. А мене кулі не беруть. Дулаю, хтось молиться за мене - бабуся або сестра»

Мама і бабуся Олеся Гончара

Сестра Олеся Гончара

Дружина письменника

Родина Олеся Гончара

*З дружиною Валентиною
і донькою Людмилою
біля Троїцького собору, 1954 р.*

*Донька Людмила –
перекладачка з англійської,
живе і працює в Києві.*

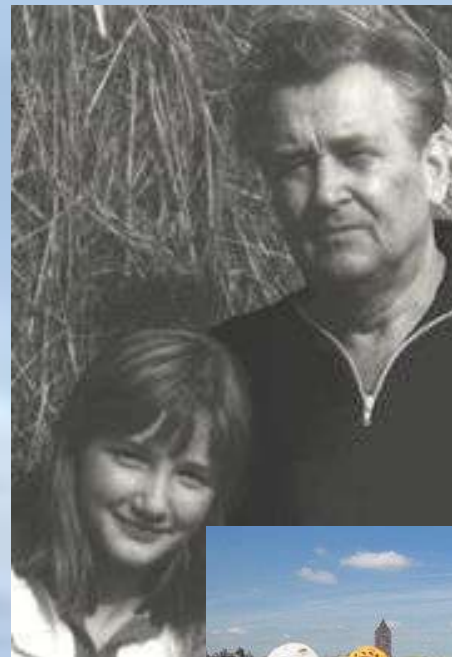

*З дружиною Валентиною
біля Троїцького собору*

З сином Юрієм, Одеса 1970 р.

*Син Юрій – нейрофізіолог,
закінчив біофак у Москві,
працював у Києві, а тепер
живе і працює у США.*

З онукою Лесею

Онука Леся з сім'єю

*Онучка Леся, філолог, випустила власну
збірку "Казки портового міста".*

*У Лесі двоє синів – Нестор і Дем'ян.
Правнуки найбільше щастя в житті
Валентини Данилівни.*

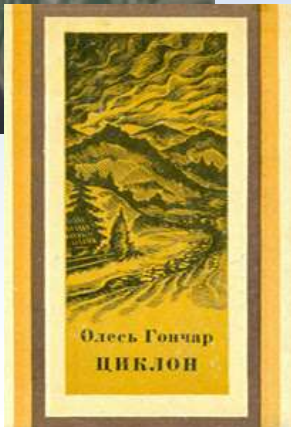
Олесь Гончар широко відомий не лише в нашій країні, а й за кордоном.

- ❖ Книги письменника перекладалися 67 мовами народів світу.
- ❖ Окремі твори виходили у сімдесяти шести країнах.
- ❖ У жовтні 1990 року на 22 Міжнародному науковому з'їзді Американської Асоціації для розвитку славістичних студій (у столиці США) відбулася міжнародна конференція “Людина і її місія у творчості Олесь Гончара”.
- ❖ Біографічний центр у Кембриджі (Англія) визнав його “ Всесвітнім інтелектуалом 1992/93 років “.

У фонді бібліотеки

*Гончар О. Т. Циклон :
роман / О. Т. Гончар. –
Київ, 1970. – 228 с.*

*Гончар Олесь.
Циклон : роман /
О. Гончар. – Київ,
1970. – 286 с.*

Олесь Гончар мав багато нагород: ордени та медалі за бойові дії та самовіддане служіння народу на ниві літератури, був головою Спілки письменників України (1959-1971), академік НАН України (1978), Героєм Соціалістичної Праці СРСР (1978).

За роман **“Тронка”** письменнику присуджена Ленінська премія (1963), Державну премію СРСР (1982) Олесь Гончар отримав за роман **“Твоя зоря”**.

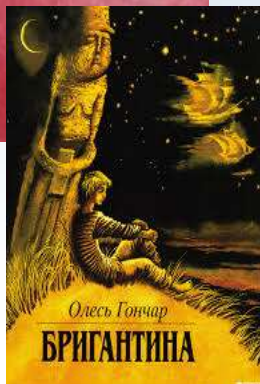
У фонді бібліотеки

У2

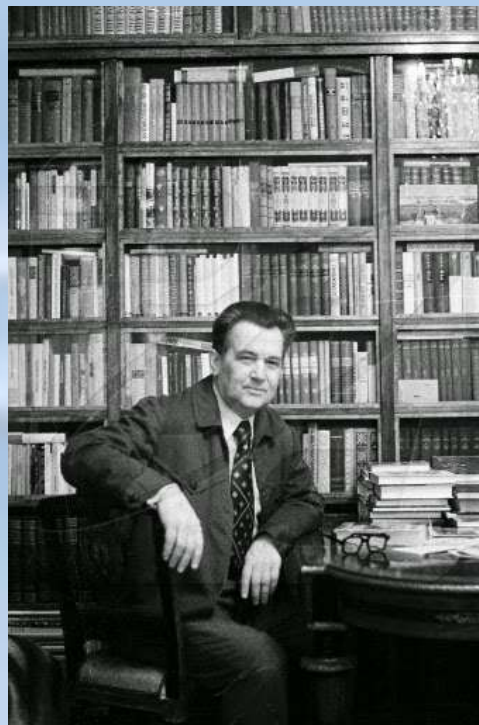
Г 65

Гончар О. Т. Твоя зоря : роман / О. Т. Гончар. – Київ, 1985. – 368 с.

Гончар Олесь. Бригантина : повість : для сер. шк. віку / О. Гончар. – Київ, 1992. – 223 с.

12 років був беззмінним головою СПУ, працював головним редактором журналу «Вітчизна». Влада намагалась «приручити» письменника: високі посади і нагороди накладали певні зобов'язання. Проте, дякуючи саме визнанню і посадам, Олесь Терентійович зміг багато зробити для української культури, для збереження української мови. За його головування нікого не було виключено зі Спілки письменників, він зумів відстояти Ліну Костенко, Григора Тютюнника, Василя Земляка, Івана Чендея, знов повернув у літературний обіг «Чотири шаблі» Юрія Яновського, домогся видання роману «Вир» Григорія Тютюнника і присудження йому Шевченківської премії.

Олесь Гончар в робочому кабінеті

На сесії ООН Нью-Йорк. 1973 р.

*“... життя – це той рейс, який не повторюється, і
... його треба провести достойно “.*

Олесь Гончар

Олесь Гончар помер 14 липня 1995 року. Похований на Байковому кладовищі.

У 2001 році в Києві відкрито пам'ятник українському літератору.

У 2005 році було присвоєно звання Герой України (помертпно).

*Могила Олесь Гончара
на Байковому кладовищі*

Пам'ятник письменникові в м. Києві

Музей – садиба О. Т. Гончара

В 2001 році музей – садиба О. Т. Гончара отримав статус “державного”. Полтавщина пам’ятає свого великого земляка. Щорічно, 3 квітня і 14 липня в музеї проводяться літературно-музичні вечори пам’яті письменника.

Використана література

1. Біловицька Наталія. Сестра Олеся Гончара: «Брат дві кардібки висвічував за ніч, усе писав» / Н. Біловицька // Урядовий кур'єр. – 2013. – 3 квіт. – С. 17.
1. Коваль В. К. Шляхи прапороносців : роман О. Гончара у себе вдома і в світі : повість-есе / В. К. Коваль. – Київ : Рад. письменник, 1985. – 296 с.
2. Кононенко П. П. Особисто причетний. До 70-річчя від дня народження Олеся Гончара / П. П. Кононенко. – Київ : Знання, 1988. – 48 с.
3. Малиновська, М. Ю. Олесь Гончар / М. Ю. Малиновська. – Київ : Дніпро, 1971. – 123 с.
4. Тернистим шляхом до храму: Олесь Гончар в суспільно-політичному житті України 60-80-х рр. ХХ ст : зб. док. та матер. / ред.: П. Т. Тронько, О. Г. Бажан, Ю. З. Данилюк. – Київ : Рідний край, 1999. – 303с.
5. «Прапороносці " Олеся Гончара і зображення людини на війні : матер. творчої конференції / упоряд. М. К. Наєнко. – Київ : Дніпро, 1985. – 123 с.
6. Семенчук І. Р. Олесь Гобілінський, В. Український Еверест / В. Білінський // Літературна Україна. – 2016. – 7 квітня (№ 13). – С. 2.
7. Степаненко М. Прикро, але факт... / М. Степаненко // Літературна Україна. – 2015. – № 8. – С. 12.